

NADANIE CZŁONKOSTWA HONOROWEGO
KALISKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK
PROF. DR. HAB. WALDEMAROWI ŁAZUDZE

W dniu 18 września 2025 r., podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Życie i dokonania Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego”, odbywającej się na Uniwersytecie Kaliskim im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk uhonorowało prof. dr. hab. Waldemara Łazugę tytułem Członka Honorowego. Uroczystość miała miejsce w gmachu Rektoratu przy pl. Bogusławskiego i zgromadziła przedstawicieli środowiska akademickiego oraz liczne grono gości. Wyróżnienie zostało przyznane w uznaniu za wybitny dorobek badawczy, działalność na rzecz kultury i edukacji oraz szczególne zaangażowanie w rozwój kaliskiej humanistyki. Dyplom wręczył prof. UK dr hab. Krzysztof Walczak, natomiast laudację wygłosiła dr Bogumiła Celer.

Nadanie członkostwa honorowego prof. dr hab. Waldemarowi Łazudze.
Stoją od lewej: prof. UK dr hab. Krzysztof Walczak, prof. dr hab. W. Łazuga.
Fot. Archiwum Uniwersytetu Kaliskiego

Szanowni Państwo, Czcigodni Goście, Drodzy Przyjaciele Nauki,

Spotykamy się dziś, by uhonorować uczonego, którego dorobek, etos pracy i wrażliwość obywatelska od lat współtworzą krajobraz polskiej humanistyki. Tytuł Członka Honorowego Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk otrzymuje profesor Waldemar Łazuga – historyk, nauczyciel i organizator życia akademickiego, człowiek, który konsekwentnie pokazuje, że historia to nie muzealny eksponat, lecz żywa obecność w kulturze, edukacji i debacie publicznej.

Profesor Waldemar Łazuga urodził się 21 stycznia 1952 r. w Świdwinie. Ukończył studia historyczne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, rozszerzając formację o dyscypliny prawnicze, historię sztuki i socjologię. W 1975 r. otrzymał dyplom z wyróżnieniem i związał się z macierzystą uczelnią jako asystent, następnie starszy asystent w Instytucie Historii UAM. W 1979 r. obronił – również z wyróżnieniem – rozprawę doktorską „Michał Bobrzyński. Myśl historyczna a działalność polityczna”, przygotowaną pod kierunkiem prof. Janusza Pajewskiego. W 1990 roku uzyskał habilitację z wyróżnieniem na podstawie pracy „Rządy polskie w Austrii: Gabinet Kazimierza hr. Badeniego”, a niedługo potem został profesorem nadzwyczajnym UAM (1990), zaś w 1999 roku profesorem tytularnym. Przez lata kierował Pracownią, a od maja 2008 roku Zakładem Kultury i Myśli Politycznej na UAM, pełniąc tę funkcję w latach 2003-2022. Od 1996 roku przez dwie kadencje był dyrektorem Centrum Studiów Otwartych UAM.

Naukowy profil Profesora koncentruje się na historii powszechnej XIX i XX w., ze szczególnym uwzględnieniem biografistyki i myśli politycznej. Jest autorem trzynastu książek i licznych podręczników do szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum, a jego wykłady wybrzmiewały we wszystkich ważniejszych ośrodkach akademickich w kraju oraz za granicą: w Wiedniu, Berlinie, Rzymie, Pradze, Brnie, Kijowie, Lwowie i Mińsku. Wymieńmy tytuły, które stały się ważnymi punktami odniesienia: „Michał Bobrzyński. Myśl historyczna a działalność polityczna” (PWN, Warszawa 1982; wznowienie Toruń 2005), „Rządy polskie w Austrii: Gabinet Kazimierza hr. Badeniego, 1895-1897” (UAM, Poznań 1991), „Gabriel Narutowicz. Pierwszy prezydent Rzeczypospolitej” (wspólnie z Januszem Pajewskim, Książka i Wiedza, 1993), „Profesor. Rzec o Januszu Pajewskim” (UAM, 1997), „Historia powszechna. Wiek XIX” (Poznań 1999, 2003), „Historia – czasy nowożytne (do 1815)” (Kraków 2000), „Ostatni Stańczyk. Michał Bobrzyński” (Toruń 2004), „Znany nieznany prezydent Poznania. Rzec o Jarogniewie Drwęskim”, a także „Jarogniew Drwęski. Pierwszy prezydent Poznania”. W kolejnych latach ukazywały się „Rzeczy większe i mniejsze” (WSNHiD, 2002), „Zrozumieć dzieje. „Historia powszechna. Wiek XIX” (1999) i wznowienia, „Kalkulować... – Polacy na szczytach c.k. Monarchii” (Zysk i S-ka, Poznań 2013), za którą otrzymał prestiżowe nagrody: warszawską „Clio” i krakowską im. Wacława Felczaka i Henryka Wereszyckiego; dalej „Oknem Stańczyka” (Wydawnictwo Poznańskie, 2017), „Portret rodziny – z herbem – we wnętrzu” (Wydawnictwo Poznańskie, 2019), „Uwikłani w przeszłość” (Zysk i S-ka, 2023) – nominowane w 2024 roku do Nagrody im. Jana Długosza – oraz „Wspomnienia cesarsko-królewskiej guwernantki” (Zysk i S-ka, 2024). Ma na koncie redakcje ważnych tomów: „Poznań-Szczecin-Wrocław. Trzy uniwersytety, trzy miasta, trzy regiony” (Libron, Kraków 2010), „Między polityką, historią a pamięcią historyczną. Studia z dziejów

Polski okresu porozbiorowego” (Wydawnictwo Instytutu Historii UAM, 2015), „Wokół Gabriela Narutowicza, pierwszego prezydenta Drugiej Rzeczypospolitej” (Wydawnictwo Wydziału Historii UAM, 2024) oraz „Wielkopolska i jej stolica 100 lat po śmierci Jarogniewa Drwęskiego...” (Wydawnictwo Wydziału Historii UAM, 2024). Dopelnieniem bibliografii są liczne artykuły, w tym „Marzyciele i realności” w tomie pod redakcją T. Sikorskiego i A. Wątor (Szczecin 2009).

Profesor Łazuga to także doświadczony organizator i lider akademicki: był prorektorem, a następnie, od października 2002 do sierpnia 2008 roku, rektorem Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu; wiceprzewodniczącym Konferencji Rektorów Uczelni Niepaństwowych, a od 2005 r. wiceprzewodniczącym Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich; wiceprzewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Zachodniego. Zasiadał w Komitecie Nauk Historycznych PAN (1999-2002), w czerwcu 2022 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności, a od 19 września 2023 r. kieruje Stacją Naukową PAU w Poznaniu. Jest członkiem Rady Nadzorczej „Tygodnika Powszechnego”, przewodniczącym Dorocznego Konkursu Dziennikarskiego przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego, członkiem kapituły Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, zasiada w Radzie Mentorów przy Prezydencie Miasta Poznania. Należy do Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego, Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego i Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk; jest członkiem Międzynarodowej Rady Programowej Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie oraz Rady Programowej Muzeum im. Książąt Lubomirskich – Oddziału Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Zawsze obecny w życiu publicznym, profesor publikował felietony i teksty w „Głosie Wielkopolskim” i „Gazecie Wyborczej”, a także w „Tygodniku Powszechnym”, „Gazecie Poznańskiej”, „Rzeczypospolitej” i „Polityce”; współpracował z radiem i telewizją jako autor i współautor kilkudziesięciu audycji. Był ekspertem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Komisji do spraw nowej matury, recenzował programy edukacyjne, a w 2020 roku został ekspertem do spraw rozwoju kompetencji kluczowych w projekcie „Cyfrowa Szkoła Wielkopolsk@ 2020”. Od 2003 r. pełni funkcję wiceprezesa Towarzystwa Opieki Paliatywnej, współpracując z prof. Jackiem Łuczakiem i pomagając w pozyskiwaniu środków; od stycznia 2005 r. przewodniczy kapitule „Złotego Hipolita” przy Towarzystwie im. Hipolita Cegielskiego. Jako doradca marszałka województwa wielkopolskiego, Marka Woźniaka, oraz wieloletni przewodniczący Rady Programowej OTVP (pięć kadencji) łączył kompetencję badacza z odpowiedzialnością za jakość debaty i instytucji publicznych.

Za swą działalność naukową, dydaktyczną i społeczną profesor został uhonorowany Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2003), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2004), medalem „Labor Omnia Vincit” Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego (maj 2005), „Medalem za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego” (październik 2005) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2011).

Szczególnie bliski jest nam dzisiaj wymiar jego pracy związany z Kaliszem. Profesor jest zatrudniony w Instytucie Interdyscyplinarnych Badań Historycznych Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Kieruje projektem „Prezydent Stanisław Wojciechowski. Jego wiek, dokonania, pamięć” realizowanym w ramach pro-

gramu „Nauka dla Społeczeństwa II” w latach 2023-2026 – projektem, który splota wątki naukowe, edukacyjne i pamięciowe, tak ważne dla naszej wspólnoty i dla misji Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Trudno o mocniejszy znak identyfikacji z naszym miastem i jego tradycją niż praca nad dziedzictwem patrona Uniwersytetu Kaliskiego; trudno też o wyraźniejszą deklarację, że kaliska humanistyka pozostaje otwarta, ambitna i zakorzeniona.

W Kaliszu wygłaszał wykłady na seminariach organizowanych przez Instytut i Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, co pokazuje, że nie jest dla niego obca lokalna przestrzeń dyskusji naukowej, że angażuje się w życie kulturalne i intelektualne miasta. Jeszcze wcześniej brał udział w wydarzeniach organizowanych w Kaliszu, takich jak Akademicki Klub Dyskusyjny, co uwidacznia, że jego obecność tu nie jest incydentalna, ale konsekwentna.

Profesor Łazuga od lat pokazuje, że historia to nie luksus akademicki, ale dziedzina o fundamentalnym znaczeniu dla rozumienia naszej tożsamości, polityki, kultury. Jego prace stanowią pomost między historią akademicką a publicznym dyskursem. Poprzez wykłady, udział w życiu Uniwersytetu Kaliskiego, obecność w inicjatywach Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, profesor wnosi do Kalisza nie tylko swoją wiedzę, ale również prestiż. Taki wkład wyrasta ponad zwykłe obowiązki – jest ofiarowaniem dobra wspólnego. Towarzystwo promuje wartości humanizmu, edukacji, dialogu, pamięci historycznej. Profesor Łazuga w swej karierze jasno pokazał, że jest uczonym, który te wartości wprowadza w czyn – przez swoje badania, przez dydaktykę, przez obecność w mediach i rozmowy z ludźmi.

I wreszcie – przyznajemy tytuł członka honorowego nie tylko osobie, ale symbolowi – symbolowi, że nauka jest wspólna, że lokalność i uniwersalność mogą się spotykać. Profesor Łazuga najlepiej udowadnia, że można być częścią wielkiego nurtu historii powszechnej, a zarazem bardzo obecnym w życiu naukowym miasta, takiego jak Kalisz.

W biografii profesora Łazugi odnajdujemy, o czym już wspomniałam ten jeden, szczególnie rys: umiejętność łączenia *universitas* z *polis*. Uczony klasyczny, a zarazem obecny w sferze publicznej; autor prac fundamentalnych, a jednocześnie wymagający i serdeczny nauczyciel; krytyczny obserwator współczesności, który nie zapomina, że rolą historyka jest również budowanie kultury dialogu i pamięci. Tożsamość, którą reprezentuje, jest tożsamością bliską idei Towarzystwa Przyjaciół Nauk: rzetelność badawcza, troska o edukację, wrażliwość na dobro wspólne.

Dlatego dzisiejsza decyzja, którą tu celebrujemy, ma charakter naturalny. Nadając profesorowi Waldemarowi Łazudzie tytuł Członka Honorowego Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, potwierdzamy, że Kalisz jest miejscem, gdzie nauka spotyka się z odpowiedzialnością, gdzie pamięć staje się inspiracją, a praca uczonego – realnym wkładem w życie wspólnoty. W osobie Laureata honorujemy dorobek badacza, postawę obywatelską i długą listę wychowanków; honorujemy także żywą więź z naszym miastem i Uniwersytetem Kaliskim, która – wierzymy – przyniesie jeszcze wiele dobrych owoców.

Panie Profesorze, prosimy przyjąć nasze gratulacje i podziękowanie.

Bogumiła Celer